

mohl řídit stát k jeho prospěchu. Netřeba mysliti na odluku. Na příklad sama nucená návštěva škol se jeví takovému nekulturnímu lidu nutným zlem, které, kdyby po jeho bylo by odstranil. Politik, pravda, musí míti smysl pro realitu a nemůže věci lámati přes koleno. Avšak dobrý, zásadní politik, musí vývoj připravovati a předurčovati. Tu pak není sporu o tom, že odluka je konečnou metou moderní demokracie, důsledným pokračováním v myšlence náboženské svobody, v Americe zrozené. Jurisdikcionalismus, i liberální, je řešením polovičitým kompromisním, evropskými tradicemi vázaný, a je jen věcí dalšího vzdělání lidstva, aby i tuto polovičitost odstranilo.

Právnický vytkl již Scaduto Ruffinimu, že skutečná moc církve je pouze faktem, ne poměrem právním. Budovati na tomto faktu své konstrukce právní by znamenalo důsledně přiznati opět církvi katolické, jako nejpočetnější, všechny její prerogativy.

Ruffini se domnívá odstraniti tuto výtku rozlišováním, mezi svobodou náboženskou a církevní. Přiznává jednotlivci svobodu svědomí a církvím svobodu kultovou — lišení to juristicky vadné, neboť svoboda kultu vykonávaného kolektivně není leč výkon kultu úhrnem jednotlivců vykonávaných, právně totéž co výkon kultu individuální — a liší od toho právní činnosti církevní, které prohlašuje za vybočení církvi z jejich vlastního pole působení (svědomí a kultu); tento právní život církvi chce podřízovati státní úpravě. Omyl Ruffiniho spočívá v tom, že přezírá, že pro církev katolickou právní život a činnost je zrovna tak vírou upravena, jako její dogmata a kult. Pro katolíka je porušení zásadně požadované svobody církevní, jejího nároku býti právně *societas perfecta* zrovna takovým útlakem náboženským jako násilí ve věcech dogmat a kultu. Distinkce mezi svobodou náboženskou a církevní se tudíž nehodí na církev katolickou, je jednostranná, laická. Právě proto však, stát laický, který nemůže tyto prerogativy církve katolické uznati, musí sáhnouti na konec odluce od církvi jako důslednému domyšlení svobody náboženské, neboť pro církev katolickou, to, čemu laiči říkají svoboda náboženská a církevní, spadá v jedno, je věcí jejich náboženství, a proto také otázkou náboženské svobody jest. Nelze odloučiti jednotlivce katolíka od církve katolické a nelze proto odlučovati svobodu náboženskou (individuální) od svobody církevní. Je jenom jedna svoboda náboženská a stát, který nechce sdíleti konfessi katolíků ve věcech dogmat a kultu — a moderní demokratický stát to nemůže — důsledně nemůže sdíleti ani jejich konfessi církevní. I tu je odluka nutností, historicky mu danou.

V. B.

Právo slovanské.

Barwiński Bohdan, Wypraszanie od kary śmierci w dawnem prawie polskiem w XVI.—XIX, wieku. Lwów

1925, str. 66. Autor líčí zajímavý právní obyčej, který dlouho do XIX. století udržel se v Polsku. Je to obyčej, že zločinec odsouzený k smrti byl propuštěn na svobodu v případě, že uzavřel sňatek s osobou, která sama zaň požádala, když byl veden na popraviště. Jde tu nejen o případ, kdy požádá o sňatek žena odsouzeného muže, ale i když požádá za sňatek muž odsouzenou ženu. V prvním případě bychom našli analogie v právu západním i v českém, kdy žena poskytuje asyl. Druhý případ je zvláštností. Právní obyčej tento byl předmětem bádání dosti obsáhlých článků v polské i v ukrajinské literatuře. Autor však probírá ho znovu a to nejen tak, že vyčerpává plně literaturu, ale přináší i nové doklady. Řeší také podrobnosti, na př. jaké vlastnosti se vyžadovaly pro účastněné osoby a p. Probírá také některé písně lidové, které zmiňují se o tomto právním obyčeji. Podrobným rozbořením zpráv pramenných i literatury získal si autor zásluhu, že opětně upozornil na právní obyčej, který vyskytl se ještě ve stol. XIX. Rauscher.

Kutrzeba Stanislaw, *Historja źródeł dawnego prawa polskiego*. tom I. Lwów, 1925, str. 286. Poláci v jejich právním vývoji měli to štěstí, že byl jim tento právní vývoj přerušen teprve koncem 18. století, kdežto nám stalo se tak již začátkem stol. 17. Jejich právní vývoj dál se na území daleko větším než našem a přirozeným důsledkem toho bylo, že prameny právní jejich jsou daleko hojnější než naše. A ač měli již Poláci zpracovánu historii veřejného i soukromého práva v učebnicích velmi dokonalých, přece neměli dosud ani přehledu dějin právních pramenů v úplnosti. Podobně jako zpracoval Kutrzeba přehled právních dějin polských a to práva veřejného, přikročil i ku vydání dějin pramenů polského práva. Učinil tak, jak ukazuje recensované dílo, způsobem velmi dokonalým. Máme po ruce teprve prvou část celého díla a můžeme tak prohlásiti s jistotou o celém dílu. Autor vydává knihu ne pouze posluchačům, jimž především určen byl jeho přehled dějin veřejného práva polského, ale i všem milovníkům dějin polského práva a z tohoto důvodu přirozeně dílo obsahuje daleko více než autorův Přehled. Na to ještě upozorníme. Autor v prvním dílu uveřejňuje dějiny pramenů zemského práva korunního a v druhém chystaném dílu uveřejní dějiny pramenů jiných práv, platných na území říše polské a to nejen práva zemského, ale i práv zvláštních (mazovského, slezského, pruského, litevského, církevního, městského, arménského atd.) Již z výpočtu toho je patrné, o jak velké dílo tu jde. Díl druhý bude nad to ještě obsahovati krátký přehled dějin biblioték a archivův polských.

Prvý díl obsahuje celkem 17. kapitol a v nich probrány jsou nejrozmanitější prameny polského práva zemského. Autor při každé kapitole uvádí způsobem velmi podrobným, kde bylo dosud v literatuře pojednáno o probíraných pramenech a ku konci kapitoly uvedeno jest opětně, kde byly probírané prameny vydány, po př. kde se

Literatura:

v originálu nacházejí. Takovým způsobem neobyčejně bylo prospěno další práci badatelské. V kapitole první autor probírá prameny historiografické. Mluví tu o t. zv. ročnících, o životech svatých, o popisech Polska a o kronikách cizích, o kronikách polských, o t. zv. diářích a o listinách. Kapitola druhá mluví o rozmanitých zápisech do různých knih a tu velmi zajímavé je pojednání o t. zv. knize Jindřichovské, která i pro naši právní historii je zajímavou. Kapitola třetí probírá listiny v jednotlivých jejich částech i sbírky listin a formulářů. Kapitola čtvrtá obsahuje pojednání o privilegích stavů polských, pátá o listinách významu mezinárodního. Šestá kapitola přináší opětne zajímavé pojednání o nejstarší knize obyčejného práva ze 13. století a o ostatních právních knihách polských. Sedmá a osmá kapitola mluví o jednotlivých úředních knihách státních úřadů a soudů polských. Devátá kapitola, která tvoří střed prvního dílu, jest rozhodně nejzajímavější. Probírá otázku statutů Kazimíra Velkého. Kutrzeba činně účastnil se na novém vydání latinských textů těchto statutů Polskou Akademií. V úvodě k tomuto vydání není uveřejněn rozbor, protože jest to vlastně dokončené posmrtné vydání prací prof. Ulanowskiého (v Archiwum Komisji prawniczej tom II. a IV.) Kutrzeba uveřejnil ho vlastně nyní. Je dosti známo, že otázka, jak vznikly statuty Kazimíra Velkého a jak vlastně vypadaly, patří k nespornějším otázkám právních dějin polských. Spor tento vztahuje se hlavně k tomu, byly-li vydány statuty pro celé Polsko aneb zvláště pro Malopolsko a pro Velkopolsko. Prof. Kutrzeba probírá různé tyto názory a na podkladě vlastního bádání pronáší své mínění. Není přívržencem názoru, že existovaly statuty pro celé Polsko, nýbrž zvláštní statut pro Malopolsko a pro Velkopolsko. Jen v některých částech dochovaných objevují se společná ustanovení. Autor stojí tu v odporu s míněním, které vyslovil opětne v poslední době prof. Balzer, že pro celé Polsko existoval statut jeden. Kapitola desátá až třináctá probírá památky, které týkají se činnosti sněmu a jednotlivých úřadů správních. Kapitola čtrnáctá přináší mnoho nového o pokusech kodifikačních: o Formula processus, o t. zv. Korektuře Taszyckého a j. Kapitola patnáctá až šestnáctá jedná o vydáních tištěných zákonů, a o kompendiích polských zákonů. Dílo zakončeno je pojednáními o starších pracích o polském právu veřejném i soudním a sice až do 18. století.

Dílo, jako všechna díla Kutrzebova, jest dokladem velké znalosti polského práva. Je základní příručkou, ku které se budou badatelé vraceti, až budou zpracovávati monograficky jednotlivé otázky. Neboť dílo autorovo dává k tomu přímo podněty, uvádějíc velmi často názory sporné. Sloh autorův je velmi jasný, prostý a srozumitelný. Kniha má tudíž veškerý vlastnosti, aby byla pokládána za dílo dokonalé.

Rauscher.